

Diversi Tractatvs

Coloniae Agrippinae, 1629

Dispvatio XXIV. An dæmones aliquam lætitiã, vel gaudium, aut aliquod pœnarum leuamen percipiunt ex ingressu in hominum corpora?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61359)

tionem, quæ ab eis infertur corporibus, quæ permittuntur intrare ut affligant. *Tertium motuum* dæmones valde inclinans ad homines ingrediendos & torquendos ut in homines quasi quoddam imperium exercent: natura sua excellentiæ sunt appetentissimi & hominibus dominari: cuius dominatus crudelissimi effigiem in nullo alio sensibilius videre licet, quàm in arreptitijs vexandis, volutandis, actorquendis, ob idque ingressum in eorum corpora tantopere cupiunt. *Quartum motuum* ut adorentur, & pro Dijs habeantur ab ipsis obsessis deprecantibus ut illos libertate & sanctitate donent. Hoc motuum radicata fide apud Christianos, nullius momenti est, inualuit vero antiquitus apud Paganos. Qui ut refert Abulensis videntes se à dæmonibus affligi, sacrificia, & diuinis honores eis obtulerunt, ut his placati à lachrymabili clade cessarent.

Abulensis.

12

Ex dictis colligitur dæmones non appetere ingressum in corpora Brutorum, quia erga ea nec odio neque inuidia flagrant: & experientia agnoscitur perpauca bruta à dæmonibus inhabitari. Quod si quandoque id contingat ut in serpente, qui decepit Euam, & in grege porcorum Matth. 8. ralis ingressus à malis spiritibus non ordinatur ad vexanda bruta; sed ad nocendum hominibus, quatenus ad homines pertinent, vel vel ad decipiendos eosdem. Fortasse id intendebat dæmon ingressus

Matth. 8.

psittacum, qui erat in delitijs cuiusdam summo Præsuli ob egregiam imitationem humanarum vocum: cui psittaco cum semel Pontifex diceret: Quid cogitas? respondit psittacus, cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui. Quibus auditis expauit Præsul, animaduertens eam responsionem non posse esse nisi à dæmone inhabitante: & statim iussit psittacum suffocari.

DISPUTATIO XXIV.

An dæmones aliquam lætitiã, vel gaudium, aut aliquod pœnarum leuamen percipiant ex ingressu in hominum corpora?

ET videtur vera pars affirmatiua. Primo ex his, quæ nuper dicebamus, eos scilicet maximè cupere huiusmodi ingressum propter odium, liuorem, ac inuidiam erga hominum genus. Sed ad consequutionem rerum desideratarum, maximè in nocuumentum inimicorum, necessario sequitur lætitiã, ac delectatio: ergo valde lætantur ob ingressum in hominum corpora. Confirmatur ex Patribus, qui sæpe asserunt dæmones gaudere de malis nostris, specialiter August. in soliloquijs, sic ait: Quoties à bono deuiamus, diabolum lætificamus. Et idem ait libro de Genesi contra Manichæos cap. 17. & Diui Thom. 1. p. qu. 64. artic. 3. ad 1. dicit. Non esse inconueniens dæmones dolere de vno, scilicet de

12

Augustin.

D. Thom.

T amif.

amissione vite aeterna, & gaudere de a-
lio, scilicet de infelice potestate contra ho-
mines.

Secundo. Dæmones corpora ho-
minum inhabitantes, non vtuntur
igne infernali, pœna scilicet peccatis
eorum debita: ergo ex ingressu in
hominum corpora lætitiā ac leua-
men suarum pœnarū experiuntur.

Antecedens patet, primo, quia quomodo
ab igne tam distanti & corporeo
credibile est dæmonia vri? *Secundo,*
quia illę dæmoniorum voces, de
quibus sæpe in Euangelio, hoc in-
dicant, *venisti ante tempus,* inquit,
torquere nos: nimirum, quia tunc non
erant in inferno, vbi torquebantur
post iudicij diem, sed in humanis
corporibus: & Matthæ. octauo
Matth. 8. quando Christus Dominus eij-
ciebat eos à quodam, deprecabatur
ne eos mitteret in abyssum, in-
dicantes se non torqueri in eo
corpore; torquendos autem in in-
ferno.

In oppositum est. Summus dolor
non admittit secum gaudium, ali-
quod etiam de alio obiecto distin-
cto: ita Aristotel. *septimo Ethicorum,*
Aristotel. quod etiam experientia comproba-
tur: sed dæmones occupantur vehe-
mentissimo ac summo dolore: ergo
non possunt vel tantillum lætari,
Confirmatur, si aliquo gaudio aut læ-
titiā perfunderentur, eorum mag-
nus dolor mitigaretur aliquantulum.
Consequens non debet admitti,
cum quia non essent constituti in

extrema miseria: tum quia in pœna
eorum esset aliqua variatio contra
communem sensum Doctorum.
Confirmatur secundo. Beati, quia sunt
in statu summæ felicitàtis, de nulla
re tristantur, aut dolent: ergo dæmo-
nes quia sunt in statu summæ in-
felicitàtis ac miseriæ de nulla re
gaudere poterunt.

Pro decisione dico primo. Dæmones
ingressu in hominum aut brutorum
corpora, nequaquam liberantur à
pœnis debitis propter eorum pec-
cata, nullumque ab eis leuamen sus-
cipiant: Hoc assertum est contra quos-
dam, falso existimantes, ob id dæ-
mones tantoperè optare ingredi
obsidenderum corpora: vt à pœnis
sibi debitis in inferno respirent: à
quibus corporibus si eijciantur, sta-
tim in infernum detrudendi sunt.
Autores isti mouentur *argumento se-
cundo* in initio quæstionis.

Sed probatur nostrum assertum. Dæ-
mones quocumque pergant, defe-
runt secum suum infernum: ergo ab
hac infernali pœna non liberantur
neque in totum, neque in partem:
per ingressum in hominum corpora.
Antecedens huius probationis accep-
tatur communiter à Doctoribus
Scholasticis in 4. dist. 44. & docetur
à D. Thom. 1. part. quæst. 64. articul. 4.
ad 3. Quod vt melius percipias ad-
uerte, locum præparatum ad pu-
niendos dæmones esse infernum,
qui secundum veriore senten-
tiam est in centro terræ: vbi dæ-

Matt. 25. mones & homines damnati puni-
entur igne infernali post diem iu-
dicii vniuersalis, vt habetur *Matth.*
vigesimo quinto. At vero non omnes
mali Angeli post lapsum, in carce-
rem infernalem detrusi sunt: nam
quidam eorum in aere relictii sunt.
Ratio autem, quare non statim
post eorum lapsum in infernum de-
trusi sunt, sed dimissi in aere, est,
quia Deus noluit, vt ipsis peccanti-
bus, eorum creatio totaliter frustra-
retur: & ideo dedit eos hominibus
in exercitium, quo bonis præpara-
rent coronam, malis autem æternam
mortem: & quia vsq; ad iudicii diem
est tempus belli, & merendi: ideo
vsque tunc in aere permane-
bunt; post diem verò iudicii in infer-
num detrudentur torquendi ab
igne infernali. Ita colligitur ex *Iuda*
Epif. in sua Canonica dicente: *Angelos verò,*
quia non seruauerunt suum principatum,
sed dereliquerunt suum domicilium, in iu-
dicium Dei magni vinculis æternis reserua-
bit sub caligine, id est sub aere caligino-
so: & ob id Apost. ad Ephes. 6. vocat
eos potestates tenebrarum harum,
id est aeris caliginosi: ad Ephes. 2. Princi-

Eph. 6. & pes potestatis aeris huius.

& 2.

4

Itaque dæmonibus duplex lo-
cus assignatur vnus ratione suæ cul-
pæ: & hic est infernus: alius ratione
exercitationis humanæ: & hic est aer
caliginosus, vbi homines, quos ex-
ercent, habitant. Maximeque appe-
runt ingressam in eos, vt dictum est,
& vbi cunq; dæmones sunt siue in

inferno, siue extra infernum, siue in
terra, siue in aere, siue in hominibus,
semper circumferunt suam pœnam
secum.

Explicare autem quomodo hoc
fiat, difficile est: si sermo sit de pœna
sensus. Cuius rei explanatio pendet
ex alia grauissima quæstione: Quo-
modo ignis corporeus cruciet dæ-
mones, qui spiritus sunt? De qua re
tot sunt sententiæ quot capita. *Mihi*
autem sententia *D. Thõ.* plus arridet,
asserentis in *4. d. 44. quæst. 3. articul. 2.* *D. Thom.*
ignem corporeum inferni torquere
dæmones, ac aniam damnatorum:
eo quod assumitur vt instrumen-
tum diuinæ virtutis ad detinendum
dæmones, ne possint operari, vbi vo-
lunt, quomodo volunt, eo quod illi
igni alligentur: ex qua alligatione
ad eò anguntur & affliguntur, vt vix
dici possit quantum doloris conci-
piant.

Hæc sententia difficilis intellectui
est; sed difficilis est scitu, quomodo-
quocunq; perrexerint, secum suum
infernum portant: num in aere, aut
in corporibus hominum existen-
tes globum aliquem ignis corpo-
ralis, in quo inclusi alligetur, secum
portant? Respond. *D. Thom. 1. part.*
quæstion. 64. art. 4. ad 3. dæmones
dum sunt in aere, aut verò in homi-
num corporibus, licet non actu al-
ligentur igni gehennali: tamen
hoc ipso quod sciunt illam al-
ligationem sibi deberi, eorum
pœna non diminuitur. Ponit

T 2

exem-

exemplum D. Thom. in captiuo extra carcerem existente, qui dum videt se diro carcere includendum, non minus affligitur quam si in carcere detrusus esset. Ita in 4. dist. 44. q. 3. art. 3. q. vltima ad 8.

Contra hanc solutionem replicatur. *Primo.* Pœna sensus in dæmonibus, est actu pati ab igne inferni eos cruciante actualiter, siue cruciatio fiat per vstionem actualem, siue per actualem alligationem, & detentionem ab eodem igne: sed dæmones quando sunt in corporibus hominum, aut in aere caliginoso, non alligantur actu igni gehennali, vt ait D. Thom. ergo actu non patiuntur ab igne, nisi fortè per apprehensionem. *Secundo.* Apprehensio afflictiu non infert tantam molestiam, sicut actualis applicatio eiusdem afflictiu, vt colligere licet ex exemplo captiu adducto à D. Thom.

Certum est enim non tanta tristitia affici captiuum extra carcerem existentem, apprehendentem esse diro carceri mancipandum: atque si actualiter eidem carceri alligaretur, aut in eundem detruderetur: ergo neque dæmones quando extra infernum sunt, tanto dolore afficiuntur, quantumuis apprehendant illam pœnam esse sibi paratam, sicut afficiuntur quando actualiter eam subire cogantur. *Tertio.* Apprehensio futuri mali dolorem non causat sed timorem; ergo ex apprehensione torturæ infernalis dæmonibus

deputatæ non infligitur dolor, sed incutitur timor: Pœna autem sensus debita dæmonibus, dolor est, non timor.

Certè istæ replicæ videntur probare, dæmones extra infernum positos siue sint in aere caliginoso, siue in hominum corporibus, non pati tantam pœnam, quantam in inferno paterentur: quod non videtur mihi improbabile propter replicas factas, quia tamen oppositum reputo probabilius, & magis conforme sensui Doctorum, maxime D. Th. assertentium, in nullo eorum pœnam diminui: *Respondetur* ad replicas factas.

Ad *primam* concedo, dæmones quando in obsessis sunt, aut in aere caliginoso, non patiuntur ab igne inferni per actualem vstionem, aut actualem alligationem, nihilominus patiuntur ab actuali apprehensione alligationis futuræ sibi paratæ in inferno. Quæ apprehensio tam vehemens est, & tantum dolorem incutit, ac si de facto actualiter ab igne detinerentur, ac alligarentur. Ad *secundam replicam* respond. in hominibus verum esse regulariter illud *antecedens*: quia dolor in hominibus passio est appetitus sensitui: qui cum corporeus sit, per actualem molestiam magis patitur, quam per afflictionem apprehensam: secus contingit in dæmonibus, in quibus non reperitur dolor, qui est passio, cum careant appe-

appetitu sensitivo: sed per actus simplices voluntatis: cuiusmodi est reuisus quidam voluntatis ad aliquid quod cogitur subire. Ita D. Thom. *D. Thom. 1. p. q. 64. art. 3.* & ideò tantum dolorem concipiunt ex apprehensione alligationis ad ignem infernalē certo futuræ, ac si actualiter illi alligaretur. Et simile illud de captiuo extra carcerem posito non est ad paritatē cogendum, sed tantum explicationis gratia vsurpandum. Ad *tertiam re. plicā respondetur.* Quādo apprehensio futuri mali vehemens est, & malum certo futurum, solet apprehendi ac si esset præsens, & tunc non solum timorem, verum & dolorem ac mœsticiam inducere. Ita contingit dæmonibus certo scientibus sibi paratum esse ignem gehennalem: ratione cuius talis ac tantus dolor illis incurritur, ac si actualiter ab eo pateretur. Maneat ergo certum dæmones in corporibus hominum commorantes eandem pati pœnam sensus ac si in inferno torquerentur, ideò rectè dici quocunque perrexerint, secum portare suum infernum.

Dico secundo. Dæmones ex ingressu in hominum corpora peculiarem lætitiā ac gaudium percipiunt. *Probat*ur argumentis factis in initio disputationis. Estque expressa sententia

D. Thom. D. Th. 1. p. q. 64. art. 3. ad 1.

Dico tertio. Gaudium illud leue est ac momentaneum. *Probat*ur: nam cū mens dæmonum ingenti tristitia occupetur propter amissionem æternæ Beatitudinis, (quod pertinet ad pœ-

damni, & infernalem pœnā sensus) quidquid lætitiæ superuenit, leue est. Insuper aduertentes dæmones, eam leuem & modicam lætitiā à malo prouenire, nempe à suo liuore ac inuidia, & in malum cessurum, videlicet in maiorem suam infœlicitatem: quia lætari in malis miseria est: non modica tristitia afficiuntur; sic adeò, vt de illis verum habeat illud Sapientis: *Extrema gaudij luctus occupat.*

His prælibatis ad argumenta *resp.* ad *primum* initio disputationis positum, & confirmationem, probare, nostrum assertum secundum modificandum iuxta tertium.

Ad secundum respond. ex dictis pro explanatione primi asserti. Et negatur voces illas dæmoniorum (de quibus in Euangelio) probare aliquid contra illud: sed esse intelligendas iuxta tenorem secundi asserti nostri. Timebant namque dæmones ne iussu Christi Domini in abyssum irent, nō quia in corpore illius dæmoniāci non torquerentur pœna ignis, ad modum iam explicatum; aut quia in aliquo talis pœna minueretur; sed quia eis alligaretur facultas vexandi homines, ac tentandi; quod dæmones percipiunt. Item dicunt Christum venisse ante tempus torquere: non quia ante Christi aduentum nō torquerentur, sed quia citius quàm ipsi opinabātur venisset ad eos subiugandos, ad eum modum quo solet dici infortunium aliquod ante tempus aduenire, quia scilicet venit ante inopinatum tempus.

D. Thom.

Pro solutione tamen argumentorū, quæ facta sunt in initio dubitationis in oppositum tituli disputationis, præmittendum est ex doctrina D. Tho. 1. 2. in materia de passionibus, & alibi sæpè, incompatibilitatem lætitiæ cū dolore seu tristitia à duplici radice provenire; vel à cōtrarietate, quæ in his reperitur: & ut verè se inuicè non compatiantur, debent cōsiderari in eadem potètia; nam in diuersis non sunt incompatibiles: verbi gratia, tristitia in appetitu sensitivo, & lætitia in intellectu: & respectu eiusdem obiecti, nam nil vetat lætari de vno obiecto, & tritari de altero. Vel secundo potest expendi incompatibilitas ex redūdantia quadam actus vnius potètiæ in aliam: quatenus scilicet, quando tristitia fortior est non sinit eam potètiā, in qua est, lætari: vel è contra, lætitia non sinit hominem tritari, aut si sinat aded aggruat, & debilitat potètiā, ut si prorumpat in cōtrariam passionem, non tanto conatu & intensiōne. quanta afficeretur, si cōtraria passione non præoccuparetur.

8

Ad primum in oppositum nego maiore. Et Arist. intelligendus est quando dolor & lætitia sunt in supremo gradu. Vel secundo respondetur, dictum Arist. esse intelligendum de dolore, ac lætitia hominum, non de dolore, ac lætitia spirituum. Ratio discriminis est, quia cū appetitus intellectus hominum, ac omnes animæ potètiæ vrantur in suis actibus ministerio potètiarum corporalium: sic aggruā-

tur, & deprimuntur à corpore, aut potètijs corporeis, ut si homo afficiatur summo dolore: nequeat in cōtrariam passionem lætitiæ assurgere, iuxta illud: *Deprimit terrena inhabitatio sensum*, id est potètiā intellectuā multa cogitantem: secus cōtingit in spiritibus, qui dolent & lætantur per simplices actus voluntatis: dolere nascitur ex hoc quod eorum voluntas renititur circa aliquod obiectū: lætari, ex eo quod eadem voluntas amat aliquod obiectū. Quare si istæ volitiones sunt de diuersis obiectis, non est cur se impediāt, neque in odio aut amore, neque in tristitia & lætitia, inde consequentibus.

Tertio respondetur. Estò vehemens tristitia in spiritibus impediāt aut retardet actū ex quo oritur lætitia etiā in spiritibus: tamen dolor seu tristitia, qua afficiuntur dæmones de suā damnatione, non est dolor summus, neque secundum intensiōnem absolutam, quia non adæquat totam capacitatem potètiæ; neque secundū extensiōnem, quia non est dolor de omnibus rebus. Appellatur autem summus dolor secundum intensiōnem proportionatam culpæ, & ita sine diminutione doloris & tristitiæ essentialis possunt lætari & gaudere accidentaliter de aliqua re. Fateor modicam posse esse lætitiā, quia vehementissima est tristitia

Ad confirmationem respondetur, dæmones esse vsq; aded præoccupatos ingenti tristitia propter bona, quæ amiserūt, & propter cruciatum ignis, & alia

& alia contristantia: vt eorum modica lætitia propter vexationem hominum, aut alia mala: aut parū, aut nil mitiget de eorum pœna essentialia.

D. Thom. licet maximè quia vt docet *D. Thom.* in quodlib. 3. question. 10. articul. 2. in corpore, quamuis latentur de malis hominum, ac pœnis: sed ipsa lætitia cedit in eorum magnum mœtorem. Dolēt de impletionem voluntatis Dei, quæ in eadem vexatione reperitur, & dolent de suo ipsorum gaudio, per vermem, id est remorsum conscientia: iuxta ea quæ dicebamus in tertio asserto. Ex quo liquet, eos non eripi ab statu summæ miseriæ propter hæc parua gaudia, quæ in illis ponimus: nec etiam sequatur eorum pœnam essentialem variari, sed potius accidentaliter augeri.

Secundò respondetur, per eam lætitiã dæmonum, quantulacunque sit, non mitigari eorum dolorem. Patet: non à contrarietate; quia non extat, quia hæc affectiones sunt de diuersis obiectis: nõ propter retractionem à dolore ex retractione ab attentione: quia circa diuersa nõ retardatur attentio in spiritibus, neque propter redundantiã, sicut in homine: quia lætitia & dolor in spiritibus cum fiat per actus simplices voluntatis, quando sunt de diuersis obiectis, sicut non contrariantur sic vnũ per alterum nõ mitigatur, aut diminuitur: sicut attentio intellectus in Angelis non remittitur circa diuersa obiecta, quãdo per diuersas species intelligibiles fit.

Ad secundam confirmationem negatur consequent. Ratio diuersitatis: tũ quia gaudium Beatorum implet totã capacitatẽ subiecti: & idẽ non admittit secum neque tantillum tristitiæ: tristitia verò damnatorum est quidem ingens, sed non implet totã capacitatẽ subiecti: & idẽ secum compatitur gaudiola quædam, sed in rabiẽ ac tristitiã conuertendam: tum, quia in Beatis non potest esse aliqua passio, nisi consequens iudiciũ rationis. Ita *D. Thom.* in 4. distinct. 50. question. 2. articul. 4. question. 3. ad 3 & idẽ quoties se illis offert aliqua materia tristitiæ secundum se: quia illi omnia hæc referunt ad trutinã rationis, quæ dicitur esse illis gaudendũ de omni eo quod Deus vult: non tristatur, sed potius lætantur, iuxta illud: *Lætabitur iustus cum viderit vindictam.* Secus contingit in dæmonibus & damnatis: qui feruntur vel lætitiã vel tristitiã, prout obiecta sibi oblata exigunt, & idẽ dæmones existentes in statu summæ miseriæ, nil verat lætari modicè de quibusdam: & Beati nequaquam tristari possunt, neque per instans.

Ex dictis resolues quæstiunculã, quinam sint infeliciores; dæmones, qui habitantes in hoc aère caliginoso homines vexat, an qui in inferno torquentur ab igne infernali? *Respondetur*, qui in aere, aut corporibus hominum residet: quia nõ euadunt ignis cruciatum: & præterea illa modica lætitiã, quam capiunt ex hominum

9

D. Thom.

minum tortura, illis cædit in tormē-
tum ac dolorem. Item quia lætitia
capta ex malo miseria est.

10

Hinc etiam solues, an dæmones
eos quos obsident, semper vexēt, &
in eis semper maneat? *Respondet,*
possent quidē si vellent: sed de facto
sæpe cessant à cruciatibus, vt expe-
riencia docet in multis, quos placidè
ac quiete sine vlllo dolore per mul-
tos interpositos dies quiescere vide-
mus: quod in Saule factum esse sacrę
literę docent *1. Regum 16.* quia cessa-
tio fit Deo misericorditer ordinante,
qui irascitur, & propitius est, & etiã
ipsis malignis spiritibus volentibus,
ne scilicet continuata vexatione ob-
fessos interimant, & domicilia sua
relinquere cogantur, quod ægrè fe-
runt: & quamuis à cruciatibus sæpè
cessent, rarò tamen energumenos
deserunt, nisi coacti virtute diuina:
deserunt verò aliquando, vel quia
alijs in locis interesse volunt, ad quæ
non se extendit sphaera suæ actiuita-
tis, si in energumenis permaneant:
aut alijs de causis nobis ignotis.

Bredemb

His quæ dicimus non parũ fauet
Historia Saulis, de quo dicitur non
tantũ leuius habuisse Dauide canē-
te, verũm à dæmonio fuisse illo mo-
dico temporis spatio liberatum. Ait
enim sacer textus: *Et recedebat ab eo spi-
ritus malus.* Et Bredembach, *collat. lib.*
7. c. 39. narrat quosdam dæmoniacos
in oppido Brabantie à dæmonibus
fuisse liberatos eo die, quo Martinus
Lutherus obiit: & cum postera die i-
torum rediissent ad obsessorum cor-

pora interrogati ab exorcistis, vbi
pridie latuissent: responderunt, se
mandato Principis sui ad noui Pro-
phetæ, & fidelis cooperarij func-
ta euocatos fuisse: eidem quę inter-
fuisse. Confirmavit hanc rem Luthe-
ri famulus, qui eidem morienti adfuit,
& cum per fenestram aure capiendo
gratia aspiceret: nõ sine magno ter-
rore vidit plures, & plures terri-
mos spiritus non longe à loco saltã-
tes, ac choreas agentes. Confirmarũt
& corui, qui Lutheri corpus cum ex
Islebio Vvitembergam deferretur,
magno clamore comirati sunt.

DISPUTATIO XXV.

*Qua via, quauē hominis parte, dæmones
corpora dæmoniacorum in-
grediuntur?*

ET quidem si vulgariũ iudiciũ
sequamur, per os obsessorum in-
grediuntur. Quorum placitum ad-
iuuare possumus: tum ex fidelium
consuetudine, nempe oscitantes, os
signo Crucis munire solent, quo sig-
naculo sacro, ac dæmonibus terrifi-
co munitũ os, illac introeũdi dæmo-
nibus facultas auferatur. Tum quia
sæpè legimus dæmones vna cum ci-
bo ac potu in quo latuerant haustos
esse: cuius rei Historia insignis extat
apud D. Greg. *li. 1. Dialog. c. 4.* verba il-
lius superius retulimus. Greg.

Hæc nostra dubitatiuncula ijs,
qui opinantur dæmones corpora
quædam tenuiora aëre possidere,
fortasse difficultatem ingereret, dũ
exquirere necesse esset, vias, per quas
dæmo-